

Detail uit de Friestalige versie van de poster die de landschapsgeschiedenis van Noardeast-Fryslân toegankelijk maakt. Illustratie: Reinout Krajenbrink

Website toont hoe landschap Noordoost-Fryslân ontstond

Landschapsatlas en -biografie in gemeente Noardeast-Fryslân

Richard de Boer

Dokkum | De ontstaansgeschiedenis van het Noordoost-Friese landschap is vanaf nu door te bladeren op de website van de gemeente Noardeast-Fryslân. Tijdens een interactieve live-uitzending gisteravond op RTV NOF presenteerde de gemeente een digitale landschapsatlas, die op verschillende kaarten laat zien welke landschapstypen en karakteristieke elementen er in de gemeente te vinden zijn. Een overzichtsposter van illustrator Reinout Krajenbrink maakt het landschapsverleden toegankelijk voor alle leeftijden.

Het landschap wordt daarnaast uitgebreid geportretteerd in een lijvige landschapsbiografie. Die is chronologisch opgebouwd en vertelt het verhaal van het Waddenlandschap en het veenlandschap van de laatste ijstijden tot nu. De in 2019 gevormde gemeente Noardeast-Fryslân heeft de biografie laten maken om als inhoudelijk kennisdocument te dienen bij de op te stellen omgevingsvisie.

„Het mooie van zo’n biografie is dat het de processen achter de vormingsgeschiedenis van het landschap beschrijft en in kaart brengt welke kernkwaliteiten er in het landschap zichtbaar zijn. Elke tijdsperiode heeft zo zijn unieke elementen”, zegt landschapshistoricus Dennis

Worst, die de biografie schreef namens het adviesbureau Cultuurland Advies, samen met Susanne Coppens en Peter Hermens.

„Wat ik als zandhaas uit de Stellingwerven intrigerend vind, is dat het kleigebied hier heel weids en open is en een sterke eigen karakteristieke identiteit heeft. Als je de gemeente binnenkomt, sta je in een elzensingellandschap in het puntje van de Noardlike Fryske Wâlden. Rondom Dokkum is het al wat opener en voorbij de stad opent zich het

Veel kronkelende slootjes herinneren nog aan de oude kweldergeulen

hele kleigebied voor je. Daar zit ook een enorme diversiteit in, zoals het verschil tussen de kwelderwal – die net ietsje hoger ligt en voor akkergronden wordt gebruikt – en de lagere kwelder daarachter, die vanouds een nat gebied is. Dat zie je ook terug in veel kronkelende slootjes die nog herinneren aan de oude kweldergeulen en prielen die door het gebied heen stroomden.”

Worst vond het fascinerend om tijdens het onderzoek de bochten en kronkels van de Peazens – lang geleden de grootste getijdengeul in het

gebied – te traceren met behulp van historische kadasterkaarten.

„De Peazens ontwaterde tot in de vroege middeleeuwen het hele gebied, maar toen het gebied rond het dorp Peazens steeds meer werd ingepolderd, is de geul uiteindelijk verdwenen. Hij werd nog wel westelijk van Dokkum gesignaleerd, maar het was niet bekend dat de Peazens zo ver landinwaarts stak, tot bij Hallum. Wij hebben hem nu helemaal mooi geïnventariseerd en op de kaart gezet. Dat hij zo’n grote rol heeft gespeeld, en dat je dat nog steeds kunt aflezen aan slootstructuren in het landschap, vond ik wel heel mooi om te zien.”

Functionaliteit

Het landschapsverleden kan als inspiratiebron dienen, zoals het project Holwerd aan Zee laat zien met het plan om de verbinding van het terpdorp met de Waddenzee te herstellen.

Worst: „Dit cultuurlandschap ontstond uit een samenspel tussen mens en natuur en was vroeger altijd functioneel. Die functionaliteit heeft het wat verloren, maar zeker met de opgaven voor de toekomst zoals klimaatverandering, de verzilting en vernatting van het landschap, moeten we die functionaliteit zien te herontdekken. Misschien kunnen we een aantal van die patronen terugbrengen in het landschap.”

www.noardeast-fryslan.nl/landschap